

NOWA KARTA LIPSKA

Transformacyjna siła miast
na rzecz wspólnego dobra

A PREAMBUŁA

Karta Lipska z 2007 r. stanowiła inspirację do kształtowania polityki miejskiej zarówno w Europie jak i poza jej granicami. Jej kluczowe przesłanie – promowanie zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich – jest dziś równie aktualne, co w roku 2007. Jednakże dziś miasta w całej Europie stoją w obliczu globalnych wyzwań wymagających zdecydowanej reakcji i mających bezpośredni wpływ na ich sytuację, takich jak zmiany klimatu, utrata bioróżnorodności, niedobór zasobów, procesy migracyjne, zmiany demograficzne i szybko zmieniające się systemy gospodarcze. Wyzwania te mogą również przyspieszać wzrost nierówności w europejskich społeczeństwach, poddawanych ponadto drastycznym zmianom przez technologie cyfrowe, oferujące z jednej strony potencjalne społeczne i ekonomiczne korzyści, ale z drugiej strony niosące za sobą nowe wyzwania, takie jak przepaść cyfrowa, utrata prywatności, kwestie bezpieczeństwa oraz uzależnienie rynku. Aby odpowiedzieć na te wyzwania, należy zmienić priorytety uwzględnione w pierwotnej Karcie Lipskiej.

Konieczność zrównoważonej transformacji podnoszą m.in. Agenda Zrównoważonego Rozwoju 2030, w szczególności Cel Zrównoważonego Rozwoju 11, którego priorytetem jest uczynienie miast sprzyjającymi włączeniu społecznemu, bezpiecznymi, rezydentnymi i zrównoważonymi, Nowa Agenda Miejska, Porozumienie Paryskie i Europejski Zielony Ład. W efekcie Zielonego Ładu Europa stanie się pierwszym na świecie kontynentem neutralnym klimatycznie. Nakłada to na Europę wielką odpowiedzialność, przy czym należy podkreślić, że może ona osiągnąć ten cel jedynie jako wspólnota. Nowa Karta Lipska zapewnia ramy polityki umożliwiające realizację powyższych porozumień europejskich i globalnych w skali miast.

My, ministrowie odpowiedzialni za sprawy miejskie, uzgadniamy Nową Kartę Lipską, której priorytetem jest dążenie do wspólnego dobra za pomocą transformacyjnej siły miast, w tym do ogólnego dobrobytu, sprawnych służb publicznych, a także zmniejszenia lub zapobiegania powstawaniu nowych form nierówności społecznych, gospodarczych, środowiskowych i terytorialnych. Naszym wspólnym celem jest zapewnienie i podwyższenie jakości życia we wszystkich europejskich miastach i ich obszarach funkcjonalnych. Żaden obywatel nie powinien zostać pozostawiony bez pomocy.

Zauważamy, że wiele miast podjęło to wyzwanie i kieruje procesami transformacji w celu stworzenia sprawiedliwych, zielonych i produktywnych społeczności. Wymaga to silnego przywództwa, odpowiedniego zarządzania miastami i zasobów. Miasta potrzebują pełnego wsparcia na wszystkich szczeblach administracji i ze strony wszystkich kluczowych podmiotów, zarówno rządowych, jak i pozarządowych.

Potwierdzamy wsparcie dla procesów transformacji poprzez zintegrowany rozwój obszarów miejskich oparty o podejście lokalne, wielopoziomowe i partycypacyjne.

Podkreślamy znaczenie wsparcia Unii Europejskiej dla zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, uwzględniające politykę spójności oraz inne polityki unijne, programy badawcze oraz inicjatywy o wymiarze miejskim.

Doceniamy fakt, że Agenda Miejska dla UE, ustanowiona przez Pakt Amsterdamski, wniosła znaczący wkład w powszechnie doceniane wielopoziomowe i wielopodmiotowe podejście do rozwoju obszarów miejskich.

Podkreślamy nasze wsparcie dla celów Agendy Terytorialnej 2030, która wraz z Nową Kartą Lipską opowiada się za wykorzystywaniem podejścia lokalnego jako nadrzędnej zasady dla wszystkich obszarów i polityk sektorowych. Nowa Karta Lipska zawiera wytyczne dotyczące stosowania tego podejścia w miastach i ich obszarach funkcjonalnych. W związku z powyższym, wyrażamy nasze wsparcie dla ściślejszej współpracy na wszystkich poziomach przestrzennych i pomiędzy nimi.

B TRANSFORMACYJNA SIŁA MIAST NA RZECZ WSPÓLNEGO DOBRA

W Europie znajdują się miasta różnej wielkości - małe, średnie i duże, które wchodząc w skład policentrycznego systemu urbanistycznego tworzą obszary funkcjonalne zróżnicowane pod względem potencjału i wyzwań. Miasta europejskie są czymś więcej niż tylko obszarami o gęstej strukturze zabudowy - to platformy interakcji kulturalnych, społecznych, ekologicznych i gospodarczych. Większość miast to unikalne ośrodki czerpiące z historycznych tradycji o olbrzymiej wartości kulturowej, kształtujące europejskie dziedzictwo miejskie i tożsamość swych mieszkańców. Oznacza to, że rdzeniem każdego zrównoważonego rozwoju miejskiego jest kultura, w tym zachowanie i rozwój dziedzictwa materialnego i niematerialnego.

Miasta są ośrodkami pluralizmu, kreatywności i solidarności. Tradycje kulturowe i polityczne stworzyły podstawy ich rozwoju czerpiące z praw i wartości demokratycznych. Miasta stały się również inicjatorami nowych form rozwiązywania problemów i poligonami doświadczalnymi dla innowacji społecznych.

Otwarte i bezpieczne przestrzenie publiczne o wysokiej jakości pełnią funkcję tętniących życiem platform miejskich umożliwiających mieszkańcom interakcję, wymianę i integrację w ramach społeczności. Należy promować dobre planowanie i projektowanie urbanistyczne pozwalające na uzyskanie zwartych przestrzeni miejskich, zróżnicowanych pod względem społecznym i gospodarczym, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą, czystym środowiskiem naturalnym. Takie przestrzenie będą wzmacniać identyfikację z miastem, a w efekcie budować dobrostan wszystkich mieszkańców. Powyższe działania wymagają wysokiej jakości kultury urbanistycznej (*Baukultur*) stanowiącej podstawę zintegrowanego planowania i projektowania zabudowy miast europejskich kształtowanej przez człowieka. Procesy te obejmują również zarządzanie i adaptację istniejących budynków, jak również projektowanie i budowę nowych obiektów i infrastruktury oraz kształtowanie przestrzeni publicznych.

Miasta i systemy urbanistyczne wymagają określonej elastyczności i zdolności reagowania na zewnętrzne zakłócenia i przewlekły stres. Należy wspierać potencjał miast w zakresie przystosowywania się do zmieniających warunków ramowych poprzez wyciąganie wniosków z przeszłości oraz wymianę doświadczeń, elastyczne zarządzanie miastem dla wspólnego dobra oraz zrównoważone wdrażanie koncepcji sprawiedliwych, zielonych i produktywnych miast. Polityki, plany i projekty o charakterze predykcyjnym i zapobiegawczym powinny obejmować zróżnicowane scenariusze uwzględniające wyzwania klimatyczne i środowiskowe, a także ryzyka gospodarcze oraz aspekty związane z transformacją społeczną i zdrowiem.

B. 1 TRZY POZIOMY PRZESTRZENNE MIAST EUROPEJSKICH

W dzisiejszej rzeczywistości, codzienne życie mieszkańców wiąże się z wchodzeniem w wiele interakcji na różnych poziomach przestrzennych. W związku z powyższym, działania mające na celu rozwój lokalny muszą być projektowane w adekwatnej skali przestrzennej. Poza oficjalnymi politykami lokalnymi wzmocnienia potrzebują konkretne i nieformalne działania podejmowane na innych poziomach, w tym w skali dzielnicy, a także na poziomach bardziej kompleksowych, tj. funkcjonalnym, metropolitalnym lub regionalnym. Takie inicjatywy wymagają zharmonizowanej koordynacji wszystkich działań wdrażanych na wszystkich poziomach przestrzennych w sposób zapewniający spójność i pozwalający na uniknięcie nieefektywności.

- _ Wyzwania obecne w miastach często są najbardziej widoczne na poziomie dzielnicy. Niektóre z nich to obszary o wyraźnych napięciach społecznych, ubóstwie lub stresie środowiskowym. Inne stanowią obszary bytowania migrantów lub wzmoczonej gentryfikacji, mobilności społecznej i niedoboru lokali mieszkalnych w przystępnych cenach. Polityki dzielnicowe powinny zatem promować zaangażowanie na poziomie lokalnym na rzecz budowania społeczności i włączenia społecznego. Dzielnice stojące przed licznymi i złożonymi wyzwaniami społeczno-ekonomicznymi wymagają dostosowanych do ich potrzeb programów i środków finansowych umożliwiających stabilizację w perspektywie długoterminowej. Ponadto dzielnice powinny być postrzegane jako potencjalne miejskie poligony doświadczalne dla innowacyjnych projektów obejmujących wszystkie aspekty rozwoju obszarów miejskich.
- _ Za rozwój obszarów miejskich odpowiadają – w odpowiednim kontekście krajowym - **władze lokalne**, w których osoby decyzyjne ustalają wytyczne strategiczne i wyznaczają działania dla całego obszaru miejskiego. Pełnią one funkcję formalnych powiązań pomiędzy poszczególnymi dzielnicami a większymi obszarami funkcjonalnymi i odgrywają decydującą rolę w zakresie stabilizacji kompleksów obszarów wiejskich otaczających tkankę miejską. Szczególną uwagę należy zwrócić na porównywalne warunki życia w małych i średnich miastach, a także w miastach dotkniętych depopulacją (kurczenie się miast).
- _ Zrównoważony i rezydentny rozwój obszarów miejskich jest osadzony w kontekście regionalnym lub metropolitalnym i oparty o kompleksową sieć

funkcjonalnych współzależności i partnerstw. Przykład jest **obszar funkcjonalny** zdefiniowany w Agendzie Terytorialnej 2030. Dostosowanie polityk miejskich do codziennego życia mieszkańców wymaga od miast współpracy i koordynacji ich polityk i instrumentów dotyczących m.in. mieszkalnictwa, obszarów budownictwa komercyjnego, mobilności, usług, zielonej i błękitnej infrastruktury, obiegu materiałów, lokalnych i regionalnych systemów żywnościowych i dostarczania energii z otaczającymi je obszarami podmiejskimi i wiejskimi.

B.2 TRZY WYMIARY MIAST EUROPEJSKICH

Transformacja miast jest oparta o integrację aspektów społecznych, ekologicznych i gospodarczych koncepcji zrównoważonego rozwoju.

My, ministrowie, zauważamy, iż wciąż aktualne postulaty koncepcji zrównoważonego rozwoju silnie podkreślają potrzebę transformacji w kierunku miast **sprawiedliwych, zielonych i produktywnych**. Postulaty te, połączone ze sobą i wdrażane w sposób zrównoważony i zintegrowany, przyczyniają się do rozwoju rezyliantnej tkanki miejskiej odpowiadającej na wyzwania społeczne, gospodarcze i ekologiczne, zapewniającej swym mieszkańcom wysoką jakość życia.

Sprawiedliwe miasto

Transformacyjna siła miast zapewnia równe szanse i sprawiedliwość w sprawach dotyczących środowiska wszystkim mieszkańcom, niezależnie od płci, statusu społeczno-ekonomicznego i wieku – nie zostawiając nikogo w tyle. Sprawiedliwe miasto pozwala wszystkim mieszkańcom w pełni uczestniczyć w życiu społeczności.

Wszystkie grupy społeczne, włącznie z grupami szczególnie wrażliwymi, muszą posiadać równy dostęp do podstawowych usług publicznych, takich jak edukacja, opieka społeczna, opieka zdrowotna i kultura. Odpowiednie, bezpieczne i dostępne cenowo zasoby mieszkaniowe oraz zaopatrzenie w energię powinny zaspokajać potrzeby różnych grup społecznych, w tym starzejących się i zróżnicowanych populacji, osób niepełnosprawnych, młodych i rodzin. Zrównoważone pod względem społecznym, różnorodne i bezpieczne dzielnice miejskie sprzyjają włączeniu wszystkich grup społecznych i etnicznych, a także wszystkich pokoleń. W związku z powyższym obszary miejskie o wysokim wskaźniku ludności migracyjnej wymagają kompleksowych polityk integracyjnych i eliminujących segregację.

Wszyscy mieszkańcy powinni mieć prawo do zdobywania nowych umiejętności i edukacji. Takie działania wymagają przystępnej cenowo i dostępnej edukacji przedszkolnej i szkolnej o wysokiej jakości, szkoleń i nauki zawodu dla młodych ludzi, a także zapewnienia możliwości kształcenia ustawicznego, w szczególności w dziedzinie cyfryzacji i technologii.

Zielone miasto

Transformacyjna siła miast przyczynia się do walki z globalnym ociepleniem, a także zapewnienia czystego powietrza, wód, gleb i zrównoważonego użytkowania gruntów. Rozwój wysokiej jakości środowiska miejskiego dla wszystkich mieszkańców wymaga odpowiedniego dostępu do terenów zielonych i rekreacyjnych. Do istotnych czynników przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i szybszej adaptacji miast europejskich do zmian klimatu należą dostawy energii neutralne dla klimatu, zasoby odnawialne, wdrożenie działań na rzecz efektywności energetycznej, a także budynki odporne na zmiany klimatu i neutralne pod względem emisji dwutlenku węgla. Niektóre miasta w Europie już dziś opracowują prekursorskie strategie osiągnięcia zerowego poziomu emisji dwutlenku węgla. Transformacja wymaga kompleksowych inwestycji w innowacyjne i efektywne technologie oraz fundamentalnej zmiany w modelach produkcji i konsumpcji umożliwiającej budowę gospodarki o obiegu zamkniętym definiującej na nowo i stanowiącej gwarancję zrównoważonego korzystania z zasobów, przy jednoczesnej znacznej redukcji ilości wytwarzanych odpadów i emisji dwutlenku węgla.

Miasta zachęcane są do ochrony i odtwarzania zagrożonych ekosystemów i bytujących w nich gatunków, a także do stosowania rozwiązań opartych na zasobach przyrody w przypadkach, w których możliwe jest przeciwdziałanie ekstremalnym zjawiskom pogodowym za pomocą wysokiej jakości zielonej i błękitnej infrastruktury. Dobrze zaprojektowane, zarządzane i połączone ze sobą tereny zielone i obszary wodne są warunkiem koniecznym do osiągnięcia czystego i zdrowego środowiska życia, adaptacji do zmian klimatu oraz zachowania i rozwoju bioróżnorodności w miastach.

Transport miejski i systemy mobilności publicznej powinny być efektywne, neutralne pod względem emisji dwutlenku węgla, bezpieczne i multimodalne. Należy promować aktywne i niskoemisyjne formy mobilności i logistyki, w tym przejście na transport publiczny, pieszy i rowerowy. Transport publiczny powinien być dostępny, przystępny cenowo, czysty, bezpieczny i atrakcyjny dla wszystkich. Zmniejszenie zapotrzebowania w zakresie transportu i mobilności wymaga tworzenia możliwie jak najbardziej zwartej i zagęszczonej policentrycznej struktury osadniczej i jednocześnie wsparcia dla różnych rodzajów zabudowy, w tym mieszkalnej, handlowej, produkcyjnej oraz infrastruktury transportowej.

Produktywne miasto

Transformacyjna siła miast opiera się na zdywersyfikowanej gospodarce, która zapewnia mieszkańcom miejsca pracy, tworząc solidną podstawę finansową zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Miasta jako atrakcyjne, innowacyjne i konkurencyjne lokalizacje dla firm potrzebują wykwalifikowanej siły roboczej, infrastruktury społecznej, technicznej i logistycznej, jak również dostępnej cenowo i transportowo przestrzeni. Zapewnienie takich warunków, w tym korzystnego, innowacyjnego środowiska oraz możliwości produkcji w wymiarze lokalnym i regionalnym, powinno stanowić integralny element planowania przestrzennego.

Poza tradycyjnymi gałęziami przemysłu coraz więcej sektorów zmierza w stronę gospodarki cyfrowej, zorientowanej na usługi i niskoemisyjnej, bazującej na społeczeństwie opartym na wiedzy i przemyśle kulturowym. Należy stymulować rozwój małych przedsiębiorstw, rzemiosła niskoemisyjnego i rolnictwa miejskiego zdolnych do ponownego wprowadzenia produkcji do miast i obszarów zurbanizowanych, co umożliwi tworzenie i promowanie nowych form wielofunkcyjnych dzielnic.

Branża handlowa w europejskich miastach podlega przemianom będących efektem rosnącego wskaźnika cyfryzacji w tym sektorze. Należy jednak zaznaczyć konieczność łatwego dostępu do podstawowych artykułów, w szczególności żywności, niezbędnych do zapewnienia dobrej jakości życia i przeciwdziałania niepożądanemu efektowi zmian demograficznych. Przekształcenie centrów miast w atrakcyjne, wielofunkcyjne przestrzenie tworzy nowe możliwości rozwoju obszarów miejskich jako zróżnicowanych przestrzeni do zamieszkania, pracy i rekreacji, gdzie produkcja, handel i oferta usługowa idą w parze z mieszkalnictwem, rozrywką i wypoczynkiem.

Cyfryzacja stanowi główny międzysektorowy trend stymulujący transformację i wpływający na wszystkie elementy zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Z jednej strony może ona stanowić szansę dla transformacji miast. Rozwiązania informatyczne mogą przyczynić się do powstania innowacyjnych, wysokiej jakości usług publicznych i usług dla biznesu, w tym w zakresie inteligentnej mobilności miejskiej, efektywności energetycznej, zrównoważonego mieszkalnictwa, usług publicznych, handlu, zaopatrzenia w artykuły pierwszej potrzeby i zarządzania na poziomie społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie cyfryzacja może powiększać podziały przestrzenne i społeczne, a także stwarzać ryzyka związane z ochroną prywatności. Oznacza to, że proces cyfryzacji należy wprowadzać w sposób zrównoważony środowiskowo, z uwzględnieniem zasad włączenia społecznego i sprawiedliwości. W szerszej perspektywie cyfrowa suwerenność Europy stanowi klucz do konkurencyjności Unii Europejskiej w przyszłości. Miasta, z ich zdolnością do wykorzystywania rozwiązań cyfrowych i ich adaptacji do warunków lokalnych, mogą się znacząco przyczynić do realizacji tego celu.

C KLUCZOWE ZASADY DOBREGO ZARZĄDZANIA MIASTAMI

Kluczowe robocze zasady ogłoszonej w 2007 roku Karty Lipskiej pozostają nadal aktualne, aczkolwiek w świetle dzisiejszych globalnych wyzwań wymagają aktualizacji i wdrożenia przez wszystkie podmioty zaangażowane w proces rozwoju obszarów miejskich.

My, ministrowie, zauważamy, że zrównoważona, zintegrowana transformacja miast i regionów dążąca do osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju i celów wyznaczonych w Europejskim Zielonym Ładzie będzie możliwa jedynie wtedy, gdy zarówno podmioty strony rządowej i pozarządowej na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach wspólnie uzgodnią strategiczne zasady postępowania. Zasady te będą również stanowić główne filary dalszego rozwoju i wdrażania Agendy Miejskiej UE oraz elementu miejskiego i terytorialnego

Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych. Podkreślamy nasze wsparcie dla Agendy Terytorialnej 2030 opartej na wspólnym rozumieniu kluczowych zasad dobrego zarządzania.

Polityka miejska na rzecz wspólnego dobra

Władze publiczne powinny działać na rzecz dobrobytu mieszkańców, dostarczając usługi i infrastrukturę na rzecz wspólnego dobra. Usługi i infrastruktura powinny mieć charakter włączający, być przystępne cenowo, bezpieczne i dostępne dla wszystkich, w tym dla najsłabszych i najwrażliwszych grup społecznych, w szczególności osób mieszkających w miastach kurczących się i oddalonych. Działania powinny dotyczyć opieki zdrowotnej, opieki społecznej, edukacji, dostępu do dóbr kultury, mieszkalnictwa, dostaw wody i energii, gospodarki odpadami, transportu publicznego, sieci cyfrowych i systemów informatycznych. Ponadto, należy uwzględnić znaczenie jakości przestrzeni publicznej, w tym zielonej i błękitnej infrastruktury, a także zachowania i rewitalizacji materialnego dziedzictwa kulturowego. Powyższe implikuje konieczność budowania umiejętności i zasobów wszystkich podmiotów miejskich za pomocą strategii i narzędzi zwiększających ich uprawnienia. Dobre zarządzanie miastem może równoważyć interesy publiczne i prywatne z mechanizmami rynkowymi.

Podejście zintegrowane

Wszystkie obszary polityki miejskiej muszą być skoordynowane pod względem przestrzennym, sektorowym i czasowym. Podejście zintegrowane polega na jednoczesnym i sprawiedliwym uwzględnianiu wszystkich aspektów i interesów związanych z rozwojem obszarów miejskich. Polityka miejska powinna zatem gromadzić i równoważyć różnorodne, częściowo sprzeczne, interesy, a także skutki interwencji dla wszystkich stron. Miasta muszą opracować strategie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich i zapewnić ich wdrożenie w całym mieście, w tym w obszarach funkcjonalnych i podmiejskich.

Udział i współtworzenie

Zintegrowane podejście wymaga zaangażowania społeczeństwa, a także podmiotów społecznych, gospodarczych i innych, tak aby należycie uwzględnić ich interesy i wiedzę. Udział społeczeństwa w procesach rozwoju obszarów miejskich powinien angażować wszystkie podmioty miejskie, co przyczynia się również do umocnienia demokracji na poziomie lokalnym. Mieszkańcy muszą mieć możliwość wypowiedzenia się na temat procesów mających wpływ na ich codzienne życie w każdym możliwym przypadku. Należy zachęcać do tworzenia i usprawniania nowe formy udziału społeczeństwa, takie jak współtworzenie i współprojektowanie we współpracy z mieszkańcami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, organizacjami lokalnymi i prywatnymi przedsiębiorstwami. Eksperymentowanie z nowymi formami udziału może pomóc miastom w zarządzaniu rozbieżnymi interesami, współdzieleniu odpowiedzialności, wypracowywaniu innowacyjnych

rozwiązań, a także przekształcaniu i utrzymywaniu przestrzeni miejskich oraz tworzeniu nowych sojuszy w celu tworzenia zintegrowanych przestrzeni miejskich. Udział społeczeństwa ma kluczowe znaczenie dla uzyskania wysokiej jakości środowiska architektonicznego.

Zarządzanie wielopoziomowe

Każdy poziom zarządzania – lokalny, regionalny, metropolitalny, krajowy, europejski i globalny – charakteryzuje się szczegółowym zakresem odpowiedzialności za przyszłość naszych miast w oparciu o zasadę subsydiarności i proporcjonalności. Kompleksowe wyzwania wymagają wspólnego działania na wszystkich poziomach polityki miejskiej i przestrzennej. To wymaga współpracy podmiotów społecznych, w tym podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i sektora prywatnego. Zgodnie z rekomendacjami Paktu Amsterdamskiego i Nowej Agendy Miejskiej, wertykalna i horyzontalna wielopoziomowa i wielopodmiotowa współpraca, zarówno oddolna jak i odgórna, jest kluczowym warunkiem dobrego zarządzania miastem.

Podejście lokalne

Miasta powinny być postrzegane jako punkty odniesienia dla zintegrowanego podejścia horyzontalnego i wertykalnego. Stosując podejście lokalne do rozwoju obszarów miejskich, odpowiednie strategie i instrumenty finansowania należy opierać o rzetelną analizę określonej sytuacji lokalnej, w szczególności potencjalnych korzyści i ryzyk, podmiotów i ograniczeń. Takie działanie pozwoli na realizację endogennej transformacji obszaru miejskiego i zmniejszenie lokalnych nierówności społeczno-ekonomicznych. Odpowiednie formalne i nieformalne instrumenty powinny obejmować wszystkie poziomy przestrzenne, od dzielnic do władz lokalnych, a także szersze obszary funkcjonalne, w tym na poziomie metropolitalnym.

D WZMACNIANIE MIAST W PROCESIE TRANSFORMACJI

Władze lokalne są najbliżej mieszkańców oraz ich codziennego życia i potrzeb. Miasta są odpowiedzialne za świadczenie szeroko pojętych usług publicznych, umożliwiających mieszkańcom korzystanie z ich podstawowych praw i udział w życiu społeczności. Miasta są również odpowiedzialne za równowagę odmiennych, czasem sprzecznych, interesów. To sprawia, że władze lokalne odgrywają kluczową rolę w gwarantowaniu i reprezentowaniu ogólnego interesu publicznego.

My, ministrowie, podkreślamy znaczenie zdolności miast do uwolnienia pełnego potencjału transformacyjnego, dynamicznego odpowiadania na gwałtownie zmieniające się warunki i zapewnienia wysokiej jakości życia. Umożliwienie miastom wypracowania rozwiązań lokalnych na globalne wyzwania wymaga wsparcia [na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym].

D.1 WZMACNIANIE ZARZĄDZANIA W MIASTACH W CELU ZAPEWNIENIA WSPÓLNEGO DOBRA

Miasta potrzebują:

- **Ram prawnych** na wszystkich poziomach administracyjnych i politycznych, opartych o zasadę partnerstwa i stanowiących część systemu zarządzania wielopoziomowego;
- **Możliwości inwestycyjnych** wygenerowanych w ramach ich własnych dochodów, subwencji na poziomie krajowym i regionalnym, a także dofinansowania w ramach określonych programów europejskich, krajowych i regionalnych;
- **Odpowiednio wykształconych pracowników**, wystarczająco dobrze wyszkolonych i wykwalifikowanych, aby nadążać za przyszłymi wyzwaniami oraz szeroko rozumianymi trendami technologicznymi i społecznymi. Władze lokalne powinny integrować różne polityki i plany sektorowe oraz promować i zarządzać kompleksowymi, partycypacyjnymi i oddolnymi procesami;
- **Możliwości kierowania i kształtowania** infrastruktury, usług publicznych i dobrobytu mieszkańców. Dotyczy to usług zdrowotnych, opieki społecznej, edukacji, kultury, dostaw wody i energii, gospodarki odpadami, transportu publicznego, sieci cyfrowych, systemów informatycznych oraz przestrzeni publicznych, a także zielonej i błękitnej infrastruktury. Ponadto do kluczowych elementów wszystkich polityk miejskich należy zapewnienie bezpiecznych, zdrowych, przystępnych cenowo, dobrze zaprojektowanych i odpowiednich lokali mieszkalnych.

My, ministrowie, podkreślamy, iż dobre zarządzanie w miastach realizowane na rzecz wspólnego dobra jest niezbędne do przekształcenia wszystkich miast w sprawiedliwe, zielone i produktywne systemy miejskie. Zachęcamy polityków i administrację na każdym poziomie do tworzenia ram finansowych i prawnych, w oparciu o zasadę subsydiarności i proporcjonalności oraz z poszanowaniem przepisów budżetowych, w celu wspierania następujących działań:

D.1.1 Aktywne i strategiczne polityki zagospodarowania przestrzennego i planowanie przestrzenne

Ograniczona przestrzeń w wielu miastach jest częstym powodem różnorodnych konfliktów interesów. Władze miejskie muszą stosować zrównoważone, transparentne i sprawiedliwe polityki zagospodarowania przestrzennego i planowanie przestrzenne, w tym w odniesieniu do terenów będących własnością miasta i pozostających pod jego nadzorem. Aby zapewnić rezyliencję i długoterminowy rozwój, miasta muszą uwzględniać zarówno strategiczne uwarunkowania rozwojowe, jak i potencjalne ryzyka. Długoterminowy rozwój obszarów miejskich wymaga zatem uwzględnienia kluczowych elementów, takich jak:

- Policentryczne struktury osadnicze o odpowiedniej zwartości i gęstości na terenach miejskich i wiejskich, z optymalnymi połączeniami wewnątrz miasta, skracającymi odległości pomiędzy miejscem zamieszkania, pracy, wypoczynku oraz lokalnego handlu i usług. Takie struktury powinny minimalizować ruch i potrzeby w zakresie mobilności w obrębie miast i pomiędzy nimi, zapobiegać niekontrolowanemu rozrostowi miast i zmniejszać obszary ruchu ulicznego;
- Promowanie współpracy ponad granicami administracyjnymi i krajowymi oraz koordynacja planowania przestrzennego w funkcjonalnych obszarach miejskich, z uwzględnieniem powiązań pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi, w celu zapobiegania niekontrolowanemu rozrostowi miast;
- Zmniejszenie zjawiska zajmowania gruntów, nadanie priorytetu odnowie i kompleksowej rewitalizacji obszarów miejskich, w tym zagospodarowaniu terenów przemysłowych w celu ograniczenia zasklepienia gleby;
- Rodzaj zagospodarowania powinien równoważyć zagęszczenie tkanki miejskiej poprzez promowanie zielonej i błękitnej infrastruktury, a w efekcie poprzez zwiększenie bioróżnorodności na obszarach miejskich i umożliwienie neutralnego dla klimatu, rezyliენტnego i zrównoważonego środowiskowo rozwoju obszarów miejskich oraz uzyskania lepszej jakości powietrza;
- Projektowanie i zarządzanie bezpiecznymi i dostępnymi przestrzeniami publicznymi zapewniającymi zdrowe środowisko życia dla wszystkich mieszkańców;
- Przeznaczenie wystarczających terenów pod odpowiednie, bezpieczne, dobrze zaprojektowane i przystępne cenowo lokale mieszkalne w celu stworzenia tętniących życiem i zróżnicowanych społecznie dzielnic, w sposób pozwalający na uniknięcie spekulacji gruntami;
- Wielofunkcyjne przestrzenie miejskie promujące nowe formy produkcji i nowe rodzaje działalności w ramach zielonej, kreatywnej i opartej na usługach gospodarki.

D1.2 AKTYWNE KSZTAŁTOWANIE TRANSFORMACJI CYFROWEJ

W obecnych czasach cyfryzacja procesów i zarządzanie nimi w miastach, w tym zarządzanie szybko rosnącymi strumieniami danych, stanowi kluczowy element zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich. Cyfryzacja zatem nie jest celem samym w sobie. Władze lokalne, jako część sektora publicznego, powinny promować oparte na rozwiązaniach technologie odpowiadające na potrzeby mieszkańców. Zapewnienie, aby żaden z mieszkańców nie został wykluczony, wymaga oparcia transformacji cyfrowej i współpracy w jej wdrożeniu na wspólnych wartościach humanistycznych – takich jak sprzyjanie włączeniu, orientacja na jednostkę i przejrzystość, a także zgodność z prawem międzynarodowym, w tym prawami człowieka. Miasta powinny kształtować transformację cyfrową poprzez:

- Opracowanie i wdrożenie zintegrowanych oraz sprzyjających włączeniu społecznemu inteligentnych strategii miejskich na rzecz dobra wspólnego, w tym ocen oddziaływania opartych na efektach długoterminowych.
- Poprawę procesów decyzyjnych i cyfrowych usług publicznych. Dane należy wykorzystywać dla dobra wspólnego, a dostęp do danych, ich wykorzystanie, udostępnianie i zarządzanie oprzeć o zasady etyki i odpowiedzialności społecznej. Jednocześnie korzystanie z danych należy dokładnie rozważyć pod kątem ochrony prywatności.
- Wdrożenie kompleksowej, wydajnej i rezyliantnej infrastruktury danych publicznych i zarządzania danymi. Miasta powinny posiadać dostęp do danych dostosowany do realizowanych zadań publicznych.
- Promowanie narzędzi kształcenia ustawicznego wzmacniającego kompetencje mieszkańców i administracji publicznej, zwiększanie umiejętności cyfrowych i zapewnienie spójności cyfrowej.
- Rozwiązania cyfrowe mogą – w szczególności w czasach kryzysu – zagwarantować i zwiększyć możliwości realizacji działań przez władze lokalne.

D.2 ZAPEWNIENIE ODPOWIEDNICH POLITYK I FINANSOWANIA DLA MIAST

Władze lokalne muszą posiadać odpowiednie ramy działania obejmujące wszystkie poziomy zarządzania oraz odpowiednie podmioty realizujące te działania. Wdrażanie zintegrowanych polityk miejskich na rzecz dobra wspólnego wymaga wsparcia ze strony prawodawstwa na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Przepisy takie powinny także stymulować transformację miast z poszanowaniem zasady subsydiarności oraz zgodności z kompetencjami na każdym poziomie.

D.2.1 Skuteczne ramy krajowej polityki miejskiej i finansowanie

Karta Lipska z 2007 roku i Nowa Agenda Miejska podkreślają konieczność wzmacniania krajowych i regionalnych polityk miejskich w celu zwiększenia potencjału miast i ułatwienia spójnego wdrażania zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich na poziomie lokalnym.

My, ministrowie, będziemy zgodnie popierać – w zakresie naszych odpowiedzialności i możliwości oraz z poszanowaniem przepisów budżetowych – funkcjonowanie i tworzenie krajowych lub regionalnych polityk miejskich w celu:

- **umożliwienia wymiany** doświadczeń i wiedzy pomiędzy miastami i innymi partnerami na poziomie regionalnym, krajowym, ponadnarodowym i unijnym w celu wzmocnienia budowania kompetencji umożliwiających wdrażanie zintegrowanych i zrównoważonych polityk rozwoju obszarów miejskich;

- **pełnienia funkcji platformy** na rzecz dialogu pomiędzy wszystkimi partnerami w miastach i poza nimi, tak aby zapewnić wdrożenie wielopoziomowego zarządzania za pomocą różnych środków, w tym partnerstwa wielopoziomowego;
- **wspierania tworzenia lub przeorientowania krajowych lub regionalnych programów finansowania** kluczowych inwestycji miejskich oraz ułatwienia zdobywania współfinansowania z funduszy europejskich stanowiących istotne instrumenty umożliwiające wdrażanie strategii i projektów zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.
- **stymulowania innowacji** i projektów eksperymentalnych odnoszących się do obecnych i przyszłych wyzwania dla rozwoju obszarów miejskich.

D.2.2 Spójne regulacje europejskie i instrumenty finansowe

Agenda Miejska dla UE, ogłoszona w 2016 roku poprzez Pakt Amsterdamski, uruchomiła fundamentalny, wielopoziomowy mechanizm zarządzania ukierunkowanego na wzmocnienie pozycji miast w procesach ustawodawczych i tworzenia polityk. Doceniamy działania podejmowane przez partnerstwa wielopoziomowe dążące do realizacji trzech głównych celów: lepszego stanowienia prawa, lepszego finansowania i lepszej wiedzy. Działania partnerstw przyczyniły się do wzrostu spójności unijnych ram regulacyjnych dotyczących spraw miejskich oraz do poprawy unijnych polityk zawierających wymiar miejski, w tym poprzez udoskonalanie i dostosowywanie instrumentów finansowych, jak również rozszerzenie wspólnej bazy wiedzy na temat kwestii miejskich w Europie. Agenda Miejska dla UE jest głównym mechanizmem wspierającym instytucje europejskie, państwa członkowskie, regiony, miasta i obszary funkcjonalne o dowolnej wielkości we wdrażaniu strategicznych zasad Karty Lipskiej.

My, ministrowie, zgadzamy się zatem kontynuować, wzmacniać i udoskonalać Agendę Miejską dla UE jako proces zbudowany na zasadzie partnerstwa i w pełnej zgodności z zasadą subsydiarności i proporcjonalności w ramach podejścia opartego o zarządzanie wielopoziomowe. Ponadto wzywamy instytucje europejskie do uwzględniania, w stosownych przypadkach, implikacji i skutków rozporządzeń i dyrektyw unijnych dotyczących obszarów miejskich w ocenach oddziaływania na środowisko, a także do aktywnego angażowania podmiotów lokalnych i regionalnych w konsultacje w sprawie nowych oraz istniejących przepisów unijnych.

Fundusze i instrumenty finansowe oraz programy UE podejmujące tematykę miejską, zapewniane przez instytucje europejskie, odgrywają istotną rolę w politykach miejskich funkcjonujących w europejskich miastach i muszą konsekwentnie utrzymywać silny wymiar miejski. W przypadku innych programów unijnych, instrumentów wsparcia doradczego i finansowego, polityka spójności ma kluczowe znaczenie we wdrażaniu strategii zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich i podejść lokalnych i w projektach miejskich realizowanych na poziomie lokalnym i regionalnym.

Programy te powinny stymulować, przy wsparciu Europejskiej Inicjatywy Miejskiej, zintegrowane, innowacyjne i partycypacyjne podejścia w zrównoważonym rozwoju obszarów miejskich, promować spójność społeczno-ekonomiczną i terytorialną, wspierać policentryczne struktury osadnicze i przybliżyć Unię Europejską mieszkańcom.

Wertykalna i horyzontalna wymiana wiedzy eksperckiej pomiędzy wszystkimi podmiotami zarządzania wielopoziomowego powinna być kontynuowana i wzmacniana. Działanie to można realizować poprzez rozwój obszarów miejskich finansowany ze środków UE, w ramach programów współpracy w dziedzinie badań i rozwoju, a także sieci i inicjatywy. Umożliwia ono uczenie się na przykładzie dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań oraz kluczowych roboczych zasad i instrumentów. Platformę wymiany dla podmiotów europejskich, krajowych, regionalnych i lokalnych działających w miastach stanowi Agenda Miejska dla UE.

My, ministrowie, zachęcamy instytucje europejskie i państwa członkowskie, a także władze lokalne i regionalne, do wzmacniania spójnej koordynacji metod i celów w programach i inicjatywach europejskich, takich jak Agenda Miejska dla UE, URBACT, Europejska Inicjatywa Miejska, w tym w innowacyjnych działaniach i programach realizowanych w ramach polityki spójności.

E APPEL KOŃCOWY

My, ministrowie, jesteśmy przekonani, że Nowa Karta Lipska zapewnia silne ramy na rzecz dobrego i zrównoważonego zarządzania obszarami miejskimi. Podkreśla ona transformacyjną siłę miast na rzecz wspólnego dobra poprzez kluczowe zasady, najważniejsze elementy oraz określone pola działania.

Wzywamy instytucje unijne, państwa członkowskie i partnerskie, a także władze lokalne i regionalne na wszystkich poziomach administracji do zaangażowania się i włączenia się we wdrożenie uzgodnionych ram poprzez inicjatywy i programy na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

W związku z powyższym zgadzamy się na zapisy dokumentu „Wdrażanie Nowej Karty Lipskiej poprzez wielopoziomowe zarządzanie. Kolejne kroki Agendy Miejskiej dla UE”, który wdraża i łączy na równych zasadach zasady strategiczne Nowej Karty Lipskiej z kontynuacją Agendy Miejskiej dla UE.

Zdjęcia:
Tom Thiele (Mobility in the city centre of Leipzig),
Andreas Schmidt (Buntgarnwerke and Johanna Park Leipzig)
Peter Eichler (Day-care centre Leipzig)
City of Leipzig (Housing in Leipzig)

Niniejszy dokument jest tłumaczeniem dokonany przez Związek Miast Polskich - Krajowy Punkt URBACT